

Míg olvasom, fönn vagyok

Báger Gusztáv: *Míg leírom, felébredek*. Szeged, Tiszatáj Könyvek, 2008

A hetvenkettedik életévében járó fiatal költő tizedik kötetét tartom kezemben. Igen, Báger Gusztáv fiatal költő, mert versei friss, rugalmas gondolkodásról, kreativitásról és mindenekelőtt kiemelkedő asszociációs készségről tanúskodnak. 58 évesen – igazán érett költőként – adta ki első versgyűjteményét, s talán már korábban le is mondott önálló kötet megjelenetéséről, de jól tette, hogy nem adta fel. Bizton mondható ez, nemcsak a magam nevében, mert Báger költészete, számos kritikusa szerint is, sajátos, izgalmas színfoltja a kortárs irodalomnak.

Lássuk, mi tudható meg a szerzőről ezen kötetéből – aki egyébként a közgazdaság-tudományok kandidátusa, egyetemi tanár. Ha csak a kötetborítót nézem, nem sok, személyes vonatkozásokat egyáltalán nem (életrajz, fénykép, megjelent kötetlista hiányzik). Ilyen szerény lenne a szerző, vagy a kiadó spórol a betűvel? A rövid

fülszövegből olvasom: „A kötet leginkább szürrealista dokumentumfilmhez hasonlít, melyben a szerző operatőr, narrátor és aláfestő zene.” Természetesen a rendező is ő, aki bevezet minket „A szépség házá”-ba a kötetindító versben, ahol repül a „kósza bumeráng”, a szerző maga és a szelleme is „ugrásra kész”.

A kötet hat fejezetre osztott. Az első fejezetben több szerepjátszó vers sorakozik: *Engem jelöltek a Menny pénzügyminiszterének (A tükör vége)*, *A tenger mélyéről hoztam Neked kagylót (Kék opus)*. „Szívemből szökőár pezsdült, nem éreztem fájdalmat, titkot, természetes volt minden szózat, mit a vízi lények felém intéztek”. Sci-fi zűrzavar, kesze-kusza képek, fények. „Közben Vivaldi tavaszi zenéje szólott tompán, mintha bálnák zsebrádióznának.” Igen-igen, de mi végre e sűrű szövetű látomás?

Talán egy másik vers majd válaszol a kérdéseimre, a *Szoftverben* jelen lévő lírai én majd eligazít? „A hardverből pedig kipréselem a sikert, jár nekem.” Freud elszólás vagy szelíd diktátum? A nagy pszichoanalitikus testileg is jelen van a versben: „Freud forog a pendrive-ban, nehezen éli meg, hogy színváltós kriptában fekszik.”

Nagy László szavai jutnak eszembe, amikor egy interjúban a következőket mondta: „Tudom azt is, hogy néhány írásom sokaknak nehezen fölfogható vagy majdnem érthetetlen. De nem mindig az én verseimben van a homály, hanem az esztétikailag képzetlenekben és a renyhékben. Nem kezdhetjük újra az ábécénél a költészetet. Tanuljanak ők is, legyenek figyelmesek, küzdjenek meg a versért.” Báger kötetét olvasva önvizsgálatra kényszerül az olvasó, vajon birtokában van-e azon hangkulcsoknak, esztétikai bonckészségnek, szenzoroknak, amik nélkül reménytelen a megközelítés?

Továbblapozva a kötetben, a lineáris szerkesztésű *Rendben* helyre áll a rend, itt már könnyebben felfejthető a mondanivaló. Mintha a ciklus végére megtalálná a prózába hajló igazi hangját (*Kastély, hó, este*), amely már áthúzódik a következő ciklusba. Az olvasni tudók árulása hiteles korlenyomat, amit annyira hiányolunk a kortárs lírából. Marrakesh, Amsterdam, Dublin („Azon kapom magam, hogy jó itt”) érintésével érkezünk haza, „itt pesszimista az optimista is.” A *Politikusokhoz* is van mondandója: „Megmondjátok, de jól soha. / Megbántva bántok el velünk.” Szociális érzékenységének dokumentumaiban a plasztikus látványrögzítés, a valóság objektív rajza helyenként plakátverssé merevül (*Potyautas-paradigma, Kor-bonctan, Gyöngy*), de szerencsére pilléreként hordozzák a szerző szándékait az olyan erős textusok, mint a *Csap(szó) szék*, a *Szem és lélek*, a *Sajtó*, mert „egy vers tápáskodik a mélyből, mint látvány, születik épp a törmelék alatt”. Ezekben a versekben környezetünk egy-egy jelenségét, eseményét emeli versbe, már-már tüntetően hétköznapi nyelvezettel.

A *Wagner a frizsiderben* című fejezet versei a nagybetűs NŐ gyengéd lírai hatásokkal, sejtelmekkel, emlékekkel, vágyakkal való százalakos megjelenítései. „Lebontani a hálóinget, mint egy hologramot. / könnyű játszadózás / a rojtokkal, pántokkal, csipkéekkel.” – írja az *Enigmában*. „S a legszebb: / mikor bőrdöd fehér sátra alatt / Isten szerelmes kedve tapogat” (*A szép fokozása*); „Sziklás, kopár hegyvidéken / vezetés közben is nyílik / tavirózsa, százsorszép, / combközöd tátogó virága.” (*Virágnyelv*) – így sorjáznak a libidóverssorok. A fejezet s a királynő koronája *A függöny éle* című profán varázsének.

Talán ezért a címe a következő ciklusnak, ahol felbukkan: „Odébb, mikor állt az esti oltár / szökőkútjaim közepén / a csapongó láng te voltál. / Sötét erdőben ág reccsent.” (*Reggeli a Sofitel Hotelben*). Igen, talán ezért, ezért érdemes Báger-verseket olvasni, mert ilyen lúdbőröztető sorokra találhatunk. A kötet második fejezetében a szerző beírja magát a Sértett Költők Panoptikumába (*Retro, Dublin, a lélek kész, Irodalmi ki/el tüntetés*), ahova csak kárörvendő kortárs szerzők járnak felüldülni, hátha újabb ismerős arcra bukkannak. Az elitek szoborparkjába nehéz bejutni, főként ha „nem az irodalom felől érkezel” (idézet Nagy Gáspár egyik leveléből). Aztán kihúzza magát, már újra érzem az önbizalmat: „Vannak beszélő talentumok. Beszólnak néha, hogy el ne szállj. // Kérem a hintámat, uraim. / Ma is repülni fogok.” (*Tekintettel arra*). Megjelenik az önirónia is: „Ez a szöveg átírja az ön elvárásait, ez a szöveg fogja Önt ki-mozdítani ízlésvilágából, hogy új tengerekre evezzen végül, megpillantva egy új világkép olvasói horizontját.” (*Ajándék*).

Báger a kötet adott pontjain rendre megidézi mértékadó mesterét, Tandori Dezsőt (*Két ajtó, Dublin, a lélek kész, Irodalmi ki/eltüntetés, Az éjszaka méze, Tandori szedő, Márvány, levegő, A kihúzott fiók*), s mintha fél szemmel minduntalan jóváhagyó pillantásait figyelné. De mintha Borges is fülelne a költő szavaira: „És beleharap a színekbe Borges, akár egy almába. / A legyet fülével ragadja meg, a zümmögésnél tapintja ki.” (*Borges, a hunyó*). Kunderánál olvashatunk az ilyen személyek rendkívüli jelentőségéről.

Önmegszólító versekben hol tükörré válva bújik a felvonultatott figurákba, incselkedik környezetével, s még foncsor-humor is megcsillan itt-ott (*gólomom*), hol a fiók mélyén kutatva, leltárszerű felsorolásból átvált helyszíni köz-

vetítésbe (*A kihúzott fiók*), de itt is mondandója középpontjában a versszöveget keletkezése áll.

A *Kapni egy gólpasszt* ciklus versei nem a sportpályára, hanem szakrális térbe kalauzolnak. Egy többszintű ima grádicsain követhetjük a szerzőt, a célkeresztben felmutatott Jézussal (*Fordulópontok, Kereszt, Tűnődés*), környezet-, helyzetleírással, ahol a költő is pozicionálja magát (*Köztetek, Fogyó hold, Fehéren*), aztán előadja kérését: „Mások bűnben élnek, jól érzik magukat, mi meg csak Hozzád fohászkozhatunk, Tegyéél hát igazságot. Ámen”. Hát igen, ez igencsak laposra sikeredett fohász, így valóban hiába vágyjuk, „hogymegre felkerüljünk a góllövő listára”. Egy versen belül is magas minőségű sorokat szerény esztétikai értékű textus követ. A *Fogyó Holdban* az eredetien szép harmadik strófa – „Játszani villogott egy hajfür / Lenni tanított a szerelem / Gondolkodni hagyott a pillanat” – után a vers végén a szakrális róka fogta csuka, csuka fogta róka, ahol fogódzó helyett csak „Fogantyút” találunk: „Marokra fogtad szívemet / Szólítottak hát Atyámnak / Fogantyút leltem Tebenned”. A bibliai történet-párlatokat (*Köztetek, A három alapkö dilemma*) egy kis hermeneutikai segédlettel fűszerezi, remélve, hogy így fogyaszthatóbb a készítmény.

A *Szagatott, kék ütem* című ciklussal zárul a hullámzó versszövegetű kötet. Itt Csörötnektől Amsterdamiig tekerednek az emlékezés burjánzó szálai. Megörökíti a nagyszülői ház tárgyait: „Egy díszdobozban angyalhaj, csúcscsúsz, fémgömbök, csatok, sárgák, pirosak, kékek, az örök mulandóság vizének ringó buboréklánca”, egyebeket, „Egy lófereg kiesett a kekszese dobozból, ott hever a Munka Érdemrend mellett”, mielőtt „felejtésem mókuskerekébe / szépen beleolvad” – írja a *Valaki idejában*.

A korábbi köteteitől eltérően, ahol a szürrealisztikus ábrázolás dominált, ebben az összeállításban gyakori az élő beszédhez közelítő szövegformázás, a plasztikus látványrögzítés, sokszor eszköztelen, szürke, kopottas szövegbe öltöztetett a vers. A költő mégis folyamatos szellemi izgalomban tartja a figyelmes olvasót, mert egy-egy távoli gondolat- vagy képtársítással, a modern élet aktuális jelenségeinek beemeléseivel oly mértékben felpezsdíti a verset, hogy az katartikus élménnyé válhat.

P. Papp Zoltán